

ÖLÜMÜ DÜŞLEYEN ŞAİRİN DÜŞÜNDEKİLER: EDİP CANSEVER'İN "ACI KUM" ADLI ŞİİRİ

Emel HİSARCIKLILAR^{1*}

¹Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

*emel.hisarciklilar@gop.edu.tr

†ORCID: 0000-0002-9497-509X

Öz- Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin temsilcileri ve İkinci Yeni şairleri arasında bulunan Edip Cansever, kendine özgü üslubuyla hem biçim hem de içerik manasında dikkat çeken şiirler ortaya koymuştur. Şiirlerinde orijinal imgelere yer vererek duygularını, iç dünyasını, yaşadığı hayal kırıklıklarını anlatmaya çalışmıştır. Bazen bilinçaltında biriktirdiği yaşanmışlıklar da söz konusu imgelere yön vermiştir. Şiirlerinin bazılarında, İkinci Yeni şiir anlayışında da bulunan dil uygulamalarına yer vermiştir. Duyuların, somut ve soyut kavramların farklı kullanımları ya da şairin zaman zaman başvurduğu dil ve mantık oyunları bunlar arasında yer almaktadır. Onun şiir anlayışında bireyin varlığını, insanları, dünyayı sorgulaması ve bu esnada yaşadığı bunalı; ele aldığı konulara da yön vermiştir. Toplumla ve topluma ait düşüncelerle uyuşamayan ve uzlaşamayan şairin, derin bir bunalıma ve melankoliye düştüğü fark edilmektedir. Bu durumdaki birey özellikle iç dünyasını, bazen de ölüm düşüncesini bir sığınak ya da kaçış noktası olarak kullanmaktadır. Bu çalışmada Edip Cansever'in "Acı Kum" adlı şiirindeki ölüm düşüncesi ve bu düşüncenin ardındaki sebepler, şairin sanat anlayışından hareketle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler- Edip Cansever, Acı Kum, şiir, ölüm.

THE THOUGHTS OF THE POET THAT DREAMS OF DEATH: EDIP CANSEVER'S POEM NAMED "ACI KUM"

Abstract- Edip Cansever, who is among the representatives of Turkish poetry of the Republic period and the Second New poets, has revealed poems that attract attention in terms of both form and content with its unique style. He tried to explain his feelings, his inner world, his frustrations by giving place to original images in his poems. Sometimes the experiences he accumulated subconsciously also gave direction to the images in question. In some of his poems, he has included language practices that are also found in the Second New poetry understanding. Different uses of senses, concrete and abstract concepts or language and logic games that the poet occasionally uses are among these. In his understanding of poetry, he also directed questions about the existence of the individual, people, the world, and the hope he experienced during this time. It is noticed that the poet, who cannot incompatible and uncompromising with society and the thoughts of society, falls into a deep depression and melancholy. In this situation, the individual uses his inner world, sometimes the thought of death, as a refuge or escape point. In this work, the thought of death in Edip Cansever's poem "Acı Kum" and the reasons behind this thought will be tried to be revealed from the poet's sense of art.

Keywords- Edip Cansever, Acı Kum, poem, death.

GİRİŞ: EDİP CANSEVER'İN ŞİİR ANLAYIŞI VE ŞİİRLERİNDEKİ ÖLÜM DÜŞÜNCESİ

Edip Cansever (1928-1986), daha okul yıllarında şiir yazmaya başlamıştır. İlk şiiri 1944 yılında yayımlanmıştır. Şiirlerinde bir biçim arayışı içerisinde olmuş, kendine özgü bir söyleyiş tarzının peşine düşmüştür. 1957 yılında yayımladığı *Yerçekimli Karanfil* adlı kitabındaki şiirleriyle de aradığı kendine özgünlüğünü yakalamıştır.

Cansever, şiirlerinde edebiyat geleneğinden faydalanmayı ihmal etmemiştir. "Divan şiirinden etkiler taşıyan şiirlerini resim sanatıyla uzlaştırarak anlatım olanağını zenginleştirir. Daha çok yaşamı önceleyen şiir anlayışı yoğun dil mimarisıyla genel dilden kotarılmış ve/ya kendisine mal edilmiş bir özgünlüğü yaşar." (Korkmaz ve Özcan, 2004: 264) O, şiirlerinde zaman zaman halk ve divan edebiyatı geleneğinden faydalanmış, bu etkiyi kendi üslup özellikleriyle birleştirerek şiirlerinde eritmiştir. "Edip Cansever'in eski şiirden adımı andığı şairlerin sayısı azdır. Birbirini tamamlar nitelikte gördüğü Divan ve Halk şiirlerinden şu isimler onun ortaya koyduğu yazılarda anılır: Nedim, Şeyh Galip, Yunus Emre, Karacaoğlan..." (Akkanat, 2012: 185)

Cansever, şiirlerinde bireyin dış gerçekliğinin iç gerçekliği üzerindeki tesirlerini dile getirmiştir. Onun şiirlerindeki gerçeklik algısı, olağan ve sıradan bir biçimde tevarüs etmemektedir. "Cansever'e göre, şiirsel gerçeğin kaynağı ilkin doğadır, dış gerçeklerdir; ancak bunlar, zihinde değiştirilip, yeni biçimlere sokularak şiirsel gerçeğe dönüştürülür." (Karaca, 2010: 252) O, hep şiirinde olduğu biçim arayışını, gerçekliği anlatırken de sürdürmüştür. Bu metinlerde dış dünyanın bireydeki tesiriyle şekillenen bir ruh haliyle muhatap olmak gayet olası görünmektedir.

Edip Cansever dizelerinde, büyük şehirde yaşayan bireyin durumunu da yansıtmıştır. Bireyin kalabalıklar içindeki yalnızlığı, insanların bencillik, duyarsızlık ve kaygısızlıkları, bireyin zor şartlar altında ve modern yaşamın hayhuyu içinde sürdürdüğü hayata tutunma çabası bu şiirlerin anlam örgüsünü oluşturmaktadır. "Edip Cansever şiirindeki insanın en temel belirleyici özelliği yalnızlıktır. Şiirdeki dramatik unsur hep bu orijinden yola çıkarak gelişir. Yalnızlık, insanlardan fiziksel bir soyutlanmanın ifadesi değildir." (Altıyaprak, 2008: 3-4) O, büyük şehirde yaşarken, insanların arasındayken bile ruhen tek başınadır aslında. Şiirlerinin çoğunda bulunan hüznün ve içe kapanışın altındaki sebep de burada aranabilir.

Onun şiirlerinde hem kendi içlerinde çelişkiye düşen hem de çevreleriyle çatışma içinde olan karakterler, Browning'in veya Eliot'un bazı şiirlerinde olduğu gibi tarihsel metinlerden ya da mitolojik öykülerden değil; İstanbul'un kamusal mekânlarından seçilmişlerdir. Toplumsal yaşama uyum sağlayamayan ve kendilerine yabancılaşan bu karakterler, çoğunlukla toplumun en marjinal kısmında yer alırlar (Dirlikyapan, 2013: 206).

Söz konusu şiirler, yaşadığı şehirle arasına mesafeler koyan, ötekileşen, toplum fertleriyle ve o fertlerin değerleriyle uzlaşamayan bireyin trajedisini yansıtmaktadır.

50'li yıllarda oluşan şiir dili hakkında bazı çıkarımları olan Ebubekir Eroğlu, Edip Cansever'in şiirindeki insan ve insanlık anlayışı bakımından şu tespitleri yapmıştır: "Dönemin şiir dili içinde hümanist anlayışın asıl sürdürücüsü Edip Cansever oldu. Oktay Rifat'ın lirik şiirin kurallarına uyararak metinler ürettiği kaynaklardan düz ve rahat akışlı, uzun şiir bütünlükleri çıkaran Edip Cansever idi. Klasik trajedilerden aldığı konularda, şehirde yaşayan bir tür tarihsiz insana, gerilimi olmayan ama buğulu bir dünya gösterdi." (Eroğlu, 2011: 44-45) Bu dünya onun benlik inşası esnasında acılar çektiği, hayal kırıklıklarıyla karşılaştığı, bazı görüşler ve düşüncelerle uyuşmadığı bir yaşam alanının da adı olmuştur. Ancak o, bireylerle çatışmaya girmek yerine, bu çatışmayı kendi içinde yaşamayı, iç dünyasına kapanmayı tercih etmiştir.

Asım Bezirci; Sartre, Camus, Beckett, Jonesco, Kierkegaard gibi düşünürlerin eserlerinin Türkçeye çevrilmesiyle birlikte, İkinci Yeni şairlerinden özellikle Edip Cansever ve İlhan Berk'in bu varoluşçu yazarlardan az ya da çok etkilendiğini söylemektedir. Bu yazarlar onların, içinde buldukları durumu kavramalarına ve yansıtma tesir etmişlerdir (2005: 60). Sanatçının kendine sorduğu sorular, aradığı cevaplar, sancılı sorgulama süreçleri bu etki eşliğinde çözümlenebilmektedir.

Cansever'in şiirlerinde varoluşsal bir kaygı ile varlık-yokluk kavramları arasında gidiş gelişler bulunmaktadır. Bir eserde, "eğer metin bir 'yokluğun' içinden yazılıyorsa, somut bir tekabüliyet dayanmıyorsa, o takdirde metnin varlığının bir çelişkiden, 'yokluğun varlığı' ya da 'varlığın yokluğu' gibi bir çelişkiden türediği rahatlıkla öne sürülebilir. O noktadan sonra metin, okuru, yani onu var edecek olan özneyi inandırmaya çalışan bir olgudur." (Kahraman, 2004: 439) Cansever; hayatı, varlığını, dünyayı, insanlığı, ölümü sorgulamış; anlaşamadığını düşündüğü bir düzen içerisinde kafasında beliren sorulara cevaplar aramıştır. Bu sancılı süreç de şairin duyularının ve duygularının, şiirlerinde oldukça etkin bir şekilde ortaya konmasını beraberinde getirmiştir.

Şairin bilinçaltında bulunan varoluşa dair kaygıların, korkuların, umutsuzluk ve karamsarlığın yanı sıra; ölüm de kafasındaki bilinmezlikleriyle birlikte ona hüznün veren bir şekilde bulunmuş ve dizelerine girmiştir. "Şair, karamsarlık ve bunaltılarla beraber intihar ve ölüm temalarını da işler." (Karabulut, 2013: 260) Ölüm bazen kent yaşamı içerisinde bulunan bireyin melankolik ruhunun kaçış noktası olarak görülebilmektedir. "Kent'in ve modern zamanlardaki baskı alanlarının insan bilincinde meydana getirdiği kırılma, Edip Cansever şiirinin merkezinde duran bir olgudur. Bir tür bilinç yanılması olarak da adlandırabileceğimiz bu durum kendini en çok

da modern bireyin yok saydığı ruhu üzerinde gösterir. Yalnızlık ve ‘sıkıntı’ şeklinde ortaya çıkan; kişisel anlam eksikliği nedeniyle her türden eğlenceyi ve hazzı talep eden bu bilinç, kenti de içine alarak tüm değerleri tüketilecek bir nesne olarak algılar.” (Tüzer, 2011: 410) Kent ve kente ait unsurlar böylece şairin iç ben’ini sarsan ya da zedeleyen bir etken halini almaktadır. Bunun altındaki neden de kentin, bireyi tüketen sorumlulukları ona yüklemesi ve onun var olmasına olanak sunacak rahat bir yaşam alanına sahip olmamasıdır.

Cansever kentin, insanı kendine bile yabancılaştıran ortamı içerisinde belki de en iyi yolun kendi iç dünyasına sığınmak olduğunu düşünmüştür. Ölüm, onun çoğu zaman başvurduğu kaçış noktaları arasında bulunmaktadır. Onun ölüm konusu üzerindeki ısrarının sebebi, varlık sorgulamasından bir türlü sağ salim çıkamaması, bu yüzden de bir bunalım halinde olmasıdır. “Edip Cansever gibi, Cansever’in insanları da ölüm ve yaşam arasında bunalır, varlık ve yokluk arasında gidip gelirler. Sürekli bir boşluk duygusu içinde olan insan, dünyadaki varlığını anlamlandıramaz.” (Altıyaprak, 2008: 71) Şairin ve şiirlerinde yer verdiği insanların, ölüm konusunda bu kadar düşüncelerinin sebebi; bu varoluşu ve varlıklarını sorgulama sürecinden bir türlü çıkamamış olmalarına da bağlanabilir. Şair bu zamanlarda yalnızlık, karamsarlık, endişe, şüphe gibi duygularla da baş etmeye çalışmaktadır.

Varoluşçuluk felsefesi içerisinde de değerlendirilebilecek olan, bireyin iç dünyasındaki sıkıntılara ilişkin konular, Edip Cansever’de bol miktarda bulunmaktadır. “Edip Cansever’in şiirlerinde sık görülen yalnızlık, ölüm düşüncesi ve sıkıntılar bireyin iç ve dış dünyasındaki çıkmazlar ve bunalımlarla ilgili olduğu gibi, dönemin revaçta felsefi akımlarından varoluşçulukla da ilgilidir. Şairin poetik yapısının şekillendiği ve II. Yeni şiirinin tutunmaya başladığı yıllarda varoluşçu felsefe birçok şairi etkiler. Bu bağlamda Cansever’in bazı yönlerden Sartre ve Camus’nun yapıtlarından etkilendiğini hatırlatmak gerekir.” (Karabulut, 2013: 277)

Şairin, ölüme karşı bakışında Batı edebiyatından da birtakım etkilenmelerin payı olduğu söylenmektedir. “Cansever’in birçok şiirindeki ‘ölümü anlayış biçimi’nin kaynağı Rilke’dir. Örneğin, Rilke’nin ‘Beyaz Prenses’ başlıklı şiiri, ölüm ile yaşamın iç içeliğini ve ölümün yalnızca birinin yaşamının sonunu ifade etmediğini dile getirmesi bakımından *Ben Ruhi Bey Nasılım*’ın alt metni gibidir” (Dirlikyapan, 2013: 140). Onun, *Ben Ruhi Bey Nasılım* gibi çok sayıdaki şiirinde ölümün bedensel manada dünyadan ve hayattan bir kopuş olmaktan ayrı olarak, yine dünyadan ve hayattan düşünsel ve duygusal manadaki bir ayrışma şeklinde dile getirildiği de fark edilmektedir.

1. EDİP CANSEVER’İN “ACI KUM” ADLI ŞİİRİ

Edip Cansever *Acı Kum* adlı şiirini 1985 yılında yayımlamıştır. Şiirde, şairin başka şiirlerinde de rastlanacağı gibi şehir hayatı içerisinde yaşayan insanın, toplum içerisinde, hatta etrafı ne kadar kalabalık olursa olsun yalnız hissetmesinden doğan melankoli ve içe kapanış hali dizelere yansımaktadır. Yaşarken bu kadar üzüldüğünü, acı çektiğini hisseden şair, manzumelerinde ölüm konusuna sıklıkla yer vermiştir. *Acı Kum* adlı şiirinde ölümün, Cansever’in gözünden anlatılmasından ziyade şairin, ölümü bizzat deneyimlemiş bir insanın, ölünün bakışıyla bu olguyu dile getirdiği, kendi düşüncelerini onun üzerinden yansıttığı anlaşılmaktadır. Şair adeta bir ölünün zihnine yerleşmiş, etrafındakileri gözlemlemiş, gözlemlediği gibi bir de gördüklerine yorumlar getirmiştir. Şiirde ölümün dinî boyutundan ya da öte dünya ile ilgili düşüncelerden değil; ölümü tatmış olan bir kişinin çevresinde olan bitenlerden, insanların durumlarından ve tavırlarından bahsedilmiştir.

Şiirde Cansever’in, ölmüş olan insanın terk edilmişlik durumunu anlatırken de hâlâ kendini aşarak var etmeye çalıştığı gözlemlenecektir. Varoluşçu düşünür Sartre, kendini aşma konusunda şöyle bir tespitte bulunmaktadır: “İnsan kendi dışında vardır, kendi dışına çıkarak var olur. Yani ancak dışa atılarak, dışta kendini yitirerek varlaşır; aşkın (transcendant) amaçları kovalayarak var olabilir. Bu yönden alınırsa, insan ilerleyiştir, aşıştı, oluştur; ilerlemenin, aşmanın göbeğindedir. Nesnelere dahi bu ilerleyişe, bu aşışa, bu oluşa göre yakalar.” (Sartre, 2010: 75) Şiirdeki ölü insanın, tabutun içindeyken son bir şeyler görmek ya da yapabilmek için hamle yapmasının, yaşadığı yerlerin önünden son kez geçişinin, mezarlığa götürüldükten sonra sonsuzluk ve yer arasında yaşadığı gidış gelişlerin ardında da yaşarken kendini var etmeyi başaramamış olan bireyin, ölüm sonrasında birtakım eylemleri gerçekleştirmeye dönük teşebbüsü şeklinde bir durum fark edilmektedir.

2. “ACI KUM” ADLI ŞİİRDE ÖLÜM DÜŞÜNCESİ

Şair dizelerini, ölüm ve ölü çevresinde şekillendirmekte; sözlerini, sanki her şeye vâkıf olduğunu farz ettiği ölüyü, şiirin merkezine yerleştirerek dile getirmektedir.

Şiir boyunca şair sanki, şehirde ve kalabalıklar içindeyken yalnız bulunduğu gibi, ölüyken de benzer bir yalnızlık gerçekleştiğini kanıtlamaya çalışmaktadır. Çünkü şiirdeki ölü insanın düşünceleriyle ilgili, tabutun içinden dışarı hakkında fikirler yürütmekte olduğu var sayılmakta; aralarından bir insanın eksilmiş olmasına rağmen toplum fertlerinin, bu duruma o kadar da ehemmiyet vermedikleri görülmektedir. Ölüm, şiirde çeşitli semboller, duyular, imgeler, benzetmeler ve renkler aracılığıyla hissettirilmektedir.

2.1. Şairin Ölüme Dair Algıları

Edip Cansever *Acı Kum* adlı şiirinde, ölüm olgusuna dair izlenimlerini ve düşüncelerini, kaderin bir parçası olan ve sadece dünya hayatının sonu olduğu bilinen bu anı bir

türlü kabullenemeyen, ama şiirin sonunda pes edip çaresizce her şeye razı olan bir insanın hüznü içerisinde anlatılmaktadır.

Şiirin başındaki "Ayağı kırık bir konsol gibi durdu gök/ Yayı fırlamış bir somya gibi kaldı yer" (Cansever, 2011: 516) dizelerinde gök ve yer, artık hayatta olmayan insan, yani ölü açısından tarif edilmektedir. Buna göre ölüm gerçekleşikten sonra gökyüzü, ölen kişiye "ayağı kırık bir konsol", yer ise "yayı fırlamış bir somya" gibi görünmektedir. Bu durum, tabut içerisinde taşınan ve istemsiz bir şekilde oraya buraya sallanan ölünün, yeri ve göğü görme şekli gibi düşünülmektedir. Konsolun ayağının kırık, somyanın da yayının fırlamış olması sebebiyle bu eşyaların üzerine konan nesnelere düz duramamaları ile tabutun içerisindeki beden düz bir şekilde durmasına engel olan etmenlerin varlığı arasında bir ilişki kurulmakta ve bu durumun verdiği rahatsızlık dile getirilmektedir. Söz konusu durum aynı zamanda da bir insan öldükten sonra, onun yaşamı için bir kıymet ve anlam ifade eden dünyanın artık hiçbir önemini kalmadığını, onun için hiçbir şeyin faydasının ya da zararının önemli olmadığını göstermektedir. Çünkü "ayağı kırık bir konsol" ve "yayı fırlamış bir somya", bozulmuş eşyalar olarak artık insanların işini göremeyeceği gibi; bu hasarlı ya da eski eşyaların varlıkları bile onlara rahatsızlık verecektir. Konsolun içindeki ya da üstündeki nesnelere dengesizlik dolayısıyla yere düşecek, somyanın üzerinde oturmak ya da yatmak mümkün olmayacaktır. Bu hasar görmüş ve eskimiş eşyalar gibi, ölmüş bulunan kişi de diğer insanlar tarafından gözden çıkarılacak, zaman kaybetmeden toprağa gömülecek, bir süre sonra da unutulacaktır.

Şiirde ölüm anlatılırken, görme duyusuna ait ifadelerin yanı sıra duyma duyusuna ait olanlar da kullanılmıştır. Şiirdeki "Tek başına bir martı/ Göğün ilk ve son yarattığı gibi/ Konuverdi boşluğun siren direğine/ Ve gaipten ses vericesine/ Çınladı balık pazarının balıkçı çanı" (Cansever, 2011: 516) dizelerinde, görüntü yerine ses unsuru öne çıkarılmaktadır. "Nesnel bağlantıdan yararlanarak anlatacaklarına nesnelere aracılığıyla bir dekor kurduğu gibi, nesnelere arasında da bir görsel bağlantı yaratmıştır." (Dirlikyapan, 2013: 174) Şiirdeki nesnelere olan "boşluğun siren direği", Asım Bezirci'nin tanımlamasına göre *özgür çağrışım* yönteminin uygulanmasıdır. Bu yöntemde; "Çağrışımlar arasındaki bağ ya iyice gevşetilir ya da kesilir; birdenbire bir çağrışım, bir imgeden, bir dizeden ötekine atlanır. Hatta, bazen -anlamı bozmak ya da kaldırmak için- 'karşı çağrışım'lara başvurulur; çağrışımların birlik ve uyumuna bakılmaz." (2005: 26) Siren direği, normalde boşlukta durmamakta, yere sabitlenmiş halde bulunmaktadır. Ancak şiirdeki direk ise; boşluğa ait bir materyal olarak gösterilmekte ve aslında onun zihinde yarattığı çağrışımın faydalanılmaktadır. Bu da şairin kendini boşlukta ve tek başına hissetmesinden ileri gelmektedir ki; şiirdeki martı da "Göğün ilk ve son yarattığı gibi" oluşuyla bu tek başınlığı simgelemektedir.

Anlamsal olarak da siren, kötü bir durumu insanlara haber vermek için kullanılan uyarı işaretidir. Burada da bir martı, boşluğun siren direğine konmaktadır. Martının gökyüzünde uçarken çıkardığı ses, bir sirene benzetilmektedir ve bu sesle bir kişinin ölümünün ilan edildiği kastedilerek de aslında tüm insanlara, onların da bir gün bu sonu yaşayacaklarının ikazı yapılmaktadır. Bu ikaz, "Ve gaipten ses vericesine" dizesiyle ortaya konulmaktadır. Ayrıca balık pazarının çanı da çınlamıştır, ancak çan için normalde, çınlamak değil çalmak/çalınmak ifadeleri kullanılmalıdır. Çınlamak, çana değil kulağa ait bir hususiyettir ve halk arasında da kulak çınlamasıyla, ölümün gerçekleşmiş olacağı haberi arasında bağlantı olduğu inancı bulunmaktadır. Yani burada çınlayan, çan değil kulaktır ve şair aslında o çınlamayı daha yüksek sesle duyurabilmek için ç sesinin olduğu kelimeleri özellikle art arda seçmiştir. Bu kelimeler *çınladı*, *balıkçı* ve *çanı* şeklindedir.

Tabutu seyreden ve sanki içindeki ölünün, bulunduğu yerden etrafını gözlemlediğini düşünen şair, ölmüş olan kişinin hareket edememe durumunu şöyle anlatmaktadır: "Ve tabut/ O soluk örtüsüyle hafifçe kımıldadı./ Kımıldattılar/ O kımıldamadı/ Yepyeni bir yaşama dalarcasına/ Sağa ve sola/ Geriye ve ileriye/ Baktı baktı baktı/ Kimseler tanımadı onu." (Cansever, 2011: 516-517) Buna göre, bu kişinin ölümünden ziyade yeni bir yaşama doğru gitmesi önem arz etmektedir ve söz konusu durum ifade edilirken de *dalmak* eylemi kullanılmaktadır. Bu kelime normalde suya girmek için kullanılırken; yukarıdaki dizelerde ölüp toprağın altına girmeyi göstermektedir. *Dalmak* aynı zamanda da deyim olarak bir hareketin ya da durumun aniden gerçekleştirilmesi anlatılırken de kullanılmaktadır. Ölüm de herkes için ani ve zamansızdır. O zaman, ölümün anlatıldığı bir şiirde de bu kelimenin kullanılması şaşırtıcı değildir.

Ayrıca bu dizelerde, ölen kişinin, etrafındakilere baktığı ve hiç kimsenin onu tanımadığı da söylenerek aslında hayattayken tanıdığı kişilerin orada olmasının beklendiği, ama cenaze töreninde bulunanların onu tanıyan kişiler olmadığı kastedilmektedir. Şair bu ifadeyle bilinçaltında bulunan ve aslında dünyaya bakışında etkili olan bir duyguyu ortaya koymaktadır: "Edip Cansever, ilk şiirlerinden sonra bilinçaltı ve bilinçdışı unsurlara önem verir. Şair, bireyin bilinçaltından gelen unsurları bilince yansıtmada ustadır." (Karabulut, 2013: 108) Bilinçaltından açığa çıkan bu duygu da dikkate alınmaktan doğan hüzdür. Yani tanıdığı insanlar sadece yaşarken onun etrafında bulunmuşlar, son yolculuğunda ise hiçbiri bu uğurlamada bulunmaya tenezzül göstermemişlerdir.

Kimsenin, ölen kişiyi tanımadığını fark eden şair, ölünün artık olduğu yere uzanmaktan başka yapacağı bir şey olmadığını belirtmektedir: "Kimseler tanımadı onu. O zaman da/ Uzandı boşluğuna sırtüstü/ En yalın, en uyumlu/ En hüznü kulaçlarını atmaya başladı" (Cansever, 2011: 517). Az önce başka bir hayata dalmakta olduğu belirtilen ölünün, bu dizelerde de kulaç atmaya

başladığı söylenmektedir. Şair, deniz ve yüzme eylemleriyle ilgili kelimeleri kullanmakta ısrar etmektedir. Çünkü yüzme esnasında insanın altında boşluğun olmasına, ayaklarının yere değmemesine benzer şekilde; tabutun içerisindeki ölü de götürülürken yere değmeden boşlukta yol almaktadır. Ancak bu yol alış *yalın, uyumlu ve hüzünlü*’dür. Yani tabut nereye götürülürse, o da içinde olduğu için oraya gitmekte, istenenlere uymaktadır. Ancak dünyadan ayrıldığı ve şimdi hiç kimse onu fark etmediği için, içinde bir hüzün olduğu da söylenmektedir.

Ölünün sırtüstü yol almaya devam edişinde sanki bir doğallık değil de çaresizlik var gibi görünmektedir. Çünkü o anda etrafta bulunan kimsenin onu tanımadığını fark etmesi, bu insanın söz konusu halini devam ettirmesine neden olmaktadır. Umutsuzluğun, ölümcül bir hastalık olduğunu söyleyen Kierkegaard, bu fikrini şöyle açıklamaktadır: “bu hastalıktan ölünmesinden veya bu hastalığın bedensel ölümle sona ermesinden çok, bu hastalığın işkencesi, tersine, can çekişmede olduğu gibi ölümle savaşmasına rağmen kişinin gene de ölememesinden kaynaklanır.” (2014: 26) Şiirdeki insan, bedensel olarak ölmüş olsa bile, insanların ona karşı ilgisizliğinden, daha doğrusu onların, bir zamanlar aynı hayatı, anları paylaştıkları kişiye karşı umursamaz tavırlarından dolayı bir karamsarlık ve umutsuzluk içerisinde bulunmaktadır.

Ölünün durumu, şiirin diğer bölümlerinde de devam etmekte ve yine geçmiş yaşantıyla alakalı mekânların önünden geçilmekte ya da son kez, bir daha görülmeyecek olan bu mekânlardan bahsedilmektedir: “Tarçınların, zencefillerin/ Mumların, un çuvallarının, plastik oyuncakların/ Ve zerzevatların, turfanda meyvaların/ Ve ayakkabıların ve terliklerin ve naylon torbaların/ Ve yatak çarşaflarının ve çeşitli giysilerin önünde/ Sürdürdü sırtüstü yüzmesini” (Cansever, 2011: 518) İçinde yaşanmış olan semtin baharatçısı, oyuncakçısı gibi esnafların dükkânları; önünde terliklerin, ayakkabıların bulunduğu, önündeki iplere çamaşırların serildiği evler bu mekânlar arasındadır. Daha önce şiirde *dalmak* ve *kulaç atmak* şeklinde yüzmeye ait eylemleri ifade eden kelimelerin kullanılmasına, “Sürdürdü sırtüstü yüzmesini” dizesiyle devam edilmektedir. Şair, musalla taşından, mezarlıkta gömülene kadar geçen ölüm yolculuğunu, yüzmeye özdeşleştirmektedir. Sonrasında ise “Kendine/ Gerekli birkaç şeyi almak ister gibi yaptı, almadı.” (Cansever, 2011: 518) diyerek, geçtiği bu yerlerden, işine yarayacak bir şeyler almak istediği; ama ölmüş olduğu için bunu gerçekleştirmediği dile getirilmektedir. Oysaki ölüm sonrasında dünyaya ait eşyadan artık hiçbirinin gereği ve öneminin kalmadığı bilinmesine rağmen, şairin bu insan hakkında böyle bir düşüncüyü belirtmesi; onun ölümü kabullenememe durumunu göstermektedir.

Şiir boyunca hep yüzmek eylemine dair kelimelerle ifade edilen, ölünün toprağa verilene kadarki, dünyadaki son yolculuğu ve bu esnada içinde bulunduğu tabut “Ve kendini bir hayalet gemiye çaktı çaktı çaktı.” (Cansever, 2011: 518) dizesinde “gemi” gibi, denizi hatırlatan bir ifadeye dönüşmektedir. Tabutun duruşuyla, yol kenarındaki şapkacının duruşu arasında bir benzerlik kurularak aslında bir gün onun da o tabutun içinde olacağı, yani ölümü tadacağı kastedilmekte; ancak onun ölümü daha gerçekleşmediği için bu tabut “hayalet gemi” şeklinde nitelendirilmektedir.

Mezarlığa gidilmesiyle birlikte şiirde, ölmüş olan kişiyle ilgili şunlar söylenmektedir: “Dalgalardan burnunu kaldıran bir tekne gibi/ Yükseldi yükseldi/ Bakakaldı sonsuzluğa bir süre/ Daha sonra indi indi/ Yalayıp geçti dalgalar üstünü” (Cansever, 2011: 519) Yine bu bölümde de denizle ilgili ifadeler kullanılmakta ve ölen kişinin toprağın üstündeki son anları benzetmelerden hareketle ifade edilmektedir. Teknenin burnunun dalgalı denizde yukarı doğru yönelmesi gibi, bu kişinin de göğe doğru yükselmeye başladığı ifade edilmektedir. Oysaki beden yükselmeyecek, tam tersine toprağın altına gömülecektir. Ancak, ölen bir kişinin ruhunun göğe doğru yükseleceği inancı doğrultusunda, bu dizelerde de ruhun ve bedeninin birbirinden ayrılarak ruhun göğe doğru yükselmesi düşüncesinden hareket edilmektedir. Fakat ölümü zamansız gören ve bu durumdan ıstırap duyan şair, yukarı doğru yükselen ruhun sonsuzluğu simgeleyen gökyüzüne bakarak, yabancı olduğu bu yerden tekrar aşağı doğru yöneldiğini belirtmektedir. Aslında gökyüzündeki derin ve sonu belli olmayan boşluk, tüm bilinmezlikleriyle şairi korkutmakta, ölüm düşüncesi dolayısıyla içinde oluşan ve bir türlü kapatamadığı boşluğu simgelemektedir. Bu esnada da yine denize ait özelliklerden istifade edilmekte ve dalgaların, onun üstünü yalayıp geçtiği söylenmektedir.

Fakat bu teşebbüs nafiyledir aslında. Çünkü ölen bir kişinin ruhunun gideceği yer yine bu adamın gidip geri döndüğü sonsuzluktur: “O/ Kimseye görünmek istemeden/ Ama hiç istemeden/ Bıraktı kendini büyüyen göz çukurlarına/ Ve birden/ Konuşmaya başladı sonsuzluğun dilini.” (Cansever, 2011: 519) Ölünün bedeninde meydana gelen değişikliklerden ilki gözlerinin, çukurlarına çökmesidir. Gözler, bedendeki çürümenin başladığı organlar arasındadır. Şiirde ölümü anlatılan kişi de tekrar yeryüzüne yöneldikten sonra anlamaktadır ki ölümden sonra dünya hayatına geri dönüş yoktur. Onun ölümü ve ölüm gibi bir gerçeğin olduğu fikrini kabullenmekten başka çaresi yoktur ve bu durum da onun, sonsuzluğun dilini konuşmaya başlamasıyla dile getirilmektedir. Yalnız, burada ölümü kabullenen, başka bir ifadeyle kabullenmekten başka bir çaresinin olmadığını anlayan aslında şairin ta kendisidir. Kierkegaard bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Bir şeyden dolayı umutsuzluğa düşerken aslında insan kendi için umutsuzluğa düşmektedir ve şimdi *kendi ben*’inden kurtulmaya çalışmaktadır.” (2014:

27) *Acı Kum* şiirinde de adı ve cinsiyeti hiçbir şekilde belli olmayan herhangi bir insanın, hayattayken içinde bulunduğu toplumla ve mekânlarla, son bir karşılaşma çabasının hep boşa çıktığı görülmekte, her seferinde insanların kayıtsızlıkları ona; varlığının olduğu gibi yokluğunun da fark edilmediğini göstermektedir. Kierkegaard, sonsuzluk ve umutsuzluk arasında da bir bağlantı kurmaktadır. Buna göre umutsuz bir kişi, "ben'ini kaybetmeye ve ondan hiçbir iz kalmamacasına onu kaybetmeye çalışır: Bununla birlikte, sonsuzluk umutsuzluğu ortaya çıkaracak ve kendi ben'ine çivileyecektir; böylece işkence her zaman kendinden kurtulamamanın sonucu olarak gerçekleşir ve insan böylece kendi ben'inden kurtulmanın bir ham hayal olduğunu anlar." (2014: 29) Şiirdeki kişinin durumu aslında Edip Cansever'in toplumla yabancılaşmasından doğan melalinin, kendi ölümünden sonra da hiç kimse tarafından dikkate alınmayacak, hatırlanmayacak olma düşüncesinin bilinçaltına yansımalarıdır. Onun, sonsuzlukla dünya arasındaki gidiş gelişleri, kararsızlığı da aslında bizzat şairin kendi ben'ini var etmeye çalışma yolunda içinde bulunduğu umutsuzluktan kurtulma denemesi olarak sayılabilir.

2.2. Ölüm Düşüncesi Anlatılırken Kullanılan Semboller

Şair ölüm gibi bir durumun varlığı dolayısıyla duyduğu hüznü dile getirirken; ölümlü özdeşleşen bazı sembolleri bazen imgelerle bazen de doğrudan ifade ederek kullanmaktadır. Bu sembollerden biri musalla taşıdır; ancak kelime imgesel bir anlatım eşliğinde söylenmektedir. "Bir nota yaprağı gibi yazıldı tabut/ Dört ayaklı mermerin üstüne" (Cansever, 2011: 516) dizelerinde, omuzlar üzerinde taşınan tabutun artık cenaze namazının kılınacağı noktaya ulaştırıldığı ve "dört ayaklı mermer" in, yani musalla taşının üzerine konulduğu söylenmektedir. Bu arada musalla taşı bir nota sehпасı, tabut da notaların yazıldığı tek yaprak bir kâğıt olarak düşünülmektedir. Zaten şimdi ölü olarak orada bulunan kişinin de aslında dünya üzerindeki son şarkısıdır bu.

Şiirde ölümü anlatırken kullanılan diğer sembol de imamdır. Tabutun "dört ayaklı mermer" e, yani musalla taşına konmasının ardından "Acı kumdur diye bağırdu bir semt delisi/ Elleriyle yüzünü örterekten/ Acı kumdur" (Cansever, 2011: 516) sözleri işitilmektedir. Semt delisiyle kastedilen aslında cenaze namazını kıldırarak olan imamdır ve onun bu şekilde imgeleştirilmesinin sebebi vardır. Nasıl ki bir semtte yaşayan deliyi, oradaki semt sakinleri tanırsa, bir semtin imamı da onlar tarafından bilinmekte ve orada ölenlerin cenaze namazı da onun tarafından kıldırılmaktadır. Şiire de ad olan "acı kum" ifadesi ise yine imgesel bir kullanım içermektedir ve tabutun başında bulunan imamın, ölümün eninde sonunda yaşayan herkesi bulacağına dair sözlerini hatırlatmaktadır. Dünya üzerinde ne kadar çok insan varsa, o kadar da ölüm gerçekleşecektir. Şair bu döngünün sürekli aynı düzende ve hızlı bir şekilde ilerlemesini "kum" sözcüğüyle karşılarken; bu döngünün insan tarafından endişeyle beklenmesini ve

gerçekleştiğinde geride kalanlarda bıraktığı etkiyi de "acı" kelimesiyle hissettirmek istemektedir. Şairin burada kuma *acı* gibi, duygularla ilgili bir özelliği vermesi de somut bir kavramı soyut bir özelliklerle nitelenmesinin yanı sıra; ölüm gibi, yaşayanlar için hayattayken soyut olan bir durumun, ancak bu hadisenin gerçekleşmesinden sonra somutlaşacağı durumundan ileri gelmektedir.

Ölümü anlatan sembollerden biri olan tabutun açık bir şekilde ifade edildiği "Ve tabut/ O soluk örtüsüyle hafifçe kımlıdadı." (Cansever, 2011: 516) dizelerinde, tabut içerisinde musalla taşına kadar getirilmiş olan ölünün, kendi gücüyle değil, başkalarının etkisiyle istemsiz olarak oraya ulaştırılması tasvir edilmektedir. Buradaki asıl düşünce, hayatı boyunca istediği gibi, iradesini kullanarak hareket eden insanın, ölüyken artık başka insanların isteğiyle hareket ettirilebildiğidir. Yani yaşarken kendine güvenen, mağrur insanın; öldükten sonra bu halinden eser kalmayacak, diğer insanlar neye karar verirlerse onun hakkında o uygulanacaktır.

Şiirde ölüm düşüncesi anlatılırken kullanılan sembollerden bir diğeri de mezarlıkların girişinde bulunan taziye çiçekleri ve çelenkleridir. "Ve gelindi mezarlığın kapısına/ Güllerin, güllerden çelenkerin kuzgunkılıçlarının kapısına/ Buz kokulu otların, buz kokulu mezar taşlarının kapısına/ Gelindi/ Önce o girdi" (Cansever, 2011: 519) Şiirin sonuna doğru geçen bu dizelere göre; tabut mezarlığa geldiği anda onu kapıdaki çiçekler karşılamıştır. Ancak hakikatte bu çiçekler de birer ölüdür; çünkü hepsi de ait oldukları yerden koparılmışlar ve kısa zaman sonra solacaklar; sonra onlar da tıpkı buldukları yerdeki yani mezarlıktaki ölümler gibi toprağa karışacaklardır.

Mezarlıktaki otların ve mezar taşlarının "buz kokulu" olarak tarif edilmesinde yine şairin ölüm algısı etkili olmuştur. Asım Bezirci, İkinci Yeni şairlerinin şiirlerinde rastlanan bu duruma *karıştırım* demektedir ve bunu şöyle açıklamaktadır: "Bunun için duyular ya da algılar birbirine karıştırılır: bir duyunun, algının yerine öbürü konulur; değişik izlenimler, karşıt duygular ve imgeler arasında eşitlik kurulur; duyulardan (göz, kulak, burun, dil, deri) birine ilişkin algılar ya da sıfatlar başka bir duyuya mal edilir" (2005: 24). Bu şiirde de buz gibi, görme ve dokunma duyularıyla algılanabilen, somut bir madde; koku özelliği ile ilişkilendirilmiştir. Ortaya çıkan yeni koku ismi de mezarlıktaki otları ve mezar taşlarını nitelenmek için kullanılmıştır. Ölüm şaire buz gibi soğuk ve insanı ürkütücü gelmektedir. Ancak buradaki asıl dikkat çeken durum, buza koku özelliği verilmesidir. Şair *buz gibi soğuk* yerine *buz kokulu* diyerek ölümü anımsatan mezarlık otlarına ve mezar taşlarına birden fazla duyuyla algılanma özelliği yüklemiştir. Burada hem görme hem de koklama duyusu birlikte bulunmakta, mezarlık da şair için daha derinden etki bırakma özelliği kazanmaktadır.

Hasan Bülent Kahraman, "Nesnelere kendilerine ait gerçeklikten soyutlandığı ve uzaklaştırıldığı bir dil

bağlamının mekânı da gene olmayan bir mekândır. Öyleyse, edebiyatın mekânı boşalttığını ve insanı bir tür sınırsızlıkla çevrelediğini söylemek mümkündür.” (2004: 447) diyerek, aslında eserdeki kurguyla birlikte eserin mekânsızlaştığını kastetmektedir. *Acı Kum* adlı şiirde de mezarlıktaki otların ve mezar taşlarının buz kokulu olarak nitelendirilmesi, şairin zihnindeki ölüm düşüncesi eşliğinde mekânın gerçekte olduğu şeklienden uzaklaştırılarak, bambaşka özelliğe sahip bir alana dönüşmesidir. Bu yeni mekânda da mezar taşları kokmakta, hem de buz gibi kokmaktadır.

2.3. Ölüm Düşüncesi Anlatılırken Kullanılan Renkler

Renkler, şiirlerde özellikle bireyin iç dünyasına ait duygu ve düşüncelerin anlatımında istifade edilen kavramlardır. Edip Cansever de ölüm konusuna dair duygularını ortaya koyduğu *Acı Kum* adlı şiirinde renkleri oldukça işlevsel şekilde kullanmıştır.

Şiirdeki “Yeşil üzerine sarı/ Bir nota yaprağı gibi yazıldı tabut/ Dört ayaklı mermerin üstüne” (Cansever, 2011: 516) dizelerinde, cenaze namazı kılınacak olan kişinin tabutunun üzerindeki örtü, sadece renkleri itibariyle tasvir edilmektedir. Cenaze töreni hakkında bir görüntü çizilirken, tabutun üzerindeki örtü “yeşil üzerine sarı” oluşuyla belirtilmektedir. Sadece yeşil olduğu şeklinde değil de bu şekilde her iki renkle bir arada nitelenmesi aslında evrendeki karşıtlıkların hep bir arada olduğu düşüncesini de hatırlatmaktadır. Koyu bir yeşilden oluşan örtü üzerine işlenen yazıların belli olabilmesi için açık renkte yani sarı bir rengin tercih edilmesi; evrende de hayat ve ölümün bir arada oluşunu hatırlatmaktadır. Sarı renk şiir boyunca farklı kelimeler eşliğinde tekrar kullanılmaktadır.

Renk bağlamında değerlendirilebilecek diğer dizeler “Sarılarını giyindi Sarıyer postanesi/ Bir iki mektup kendini buruşturup bıraktı” (Cansever, 2011: 516) şeklindedir. Postanenin olduğu yer İstanbul’un Sarıyer semtidir. Şair, adının içinde sarı renk olduğu için özellikle bu semti seçmiştir. Postane binasının, dışının sarı renkte olmasından dolayı da sarılarını giyindiği söylenmektedir. Sarı kelimelerinin, dizede bu şekilde üst üste tekrar edilmesinin arkasındaki sebep sonraki dizede mevcuttur. Bu da bir iki mektubun kendini buruşturup bırakmasıdır. Mektup, insanların birbiriyle haberleşme aracıdır ve sınırlendiren ya da kötü bir haber alındığında buruşturulup atılabilmektedir. Buradaki mektuplar ise biri tarafından atılmamakta, kendi kendilerini buruşturup bırakmaktadırlar. Bu durum da söz konusu hale sebep olan olayın kötü bir haber olduğunu düşündürmektedir ki bu da mektubun sahibinin ölmüş olmasıdır. Ölüm gerçekleştiği, mektubu alacak olan kişi artık hayatta olmadığı için mektupların kendi kendini buruşturup bıraktığı söylenmektedir.

Şiirdeki bu alışılmış renk isimlerinin yanı sıra “Ölümün yaşlık rengini” (Cansever, 2011: 517) dizesindeki şekliyle

şairin, ölüm konusuna uygun şekilde yeni bir renk ismi türettiği de görülmektedir. Burada, ölen kişinin ardından gözyaşı dökülmesi “Ölümün yaşlık rengi” ifadesiyle imgeleştirilmiştir. Şimdiye kadar şiirde hep sarı renkle hissettirilmeye çalışılan ölüm hüznü burada, dökülen gözyaşları dolayısıyla yaşlık rengine dönüşmüştür.

2.4. Ölüm ve Şehrin Kalabalığı

Edip Cansever’in eserlerinde, bireyin yabancılaşmasına, iç dünyasına çekilmesine neden olan toplum; bu şiirinde ilgisizlik özelliğiyle öne çıkarılmaktadır. Ancak buradaki ilgisizlik, şaire ya da yaşayan bir insana değil, ölüye karşı sergilenmektedir. Şair bir gün kendisi de ölümü tadacak olması gerçekliğinden hareketle, bu ölü gibi bir muameleyle uğurlanma endişesini taşımaktadır.

Şiirdeki “Kıyısını kimseye vermek istemeyen bir balıkçı da/ Zokasını parlattı gün içiyle inatlaşarak/ Ve balıklar meyhane önlerindeki/ Binlerce dudak gibi güldü (güldüler)” (Cansever, 2011: 516) dizeleri, başına ölüm gibi bir durum gelmiş olan insanın, çevresindeki toplum fertlerinin durumuna dair izlenimlerinden ilkidir. Toplum içerisindeki bu kişilerden ilki bir balıkçıdır ve bu balıkçının, kıyısını kimseye vermek istemediği gözlemlenmektedir. Bu durum, insanların birbirlerine karşı bencilliklerini ve dünyaya, hiç ölmeyeceklermiş gibi sarılmalarını işaret etmektedir. Onun, zokasını inatlaşarak parlatması ise dünyada yaşamak için gösterdiği hırsı ortaya koymaktadır. Meyhane önündeki balıkların binlerce dudak gibi gülmeleri iki şekilde düşünülebilir. Bunlardan birincisi, kendilerini yakalayan ve hayattan koparan balıkçıya, bir gün aynı kendileri gibi onun da hayattan ayrılacağını göstericesine, kinayeli bir şekilde gülmelerini anlatmaktadır. İkincisi ise tıpkı balıkçının, ölümü hafife alan tavrı gibi, toplum içerisinde benzer fikirlere sahip başka insanların da bulunduğudır. Şair, *güldü* kelimesiyle balıkçının yakalayıp hayattan kopardığı balıkları, *güldüler* kelimesiyle ise balıkçı gibi davranan diğer insanları nitelendirmektedir.

Şiirde balıkçıdan sonra semtin diğer esnafından da bahsedilmektedir: “Manavı, bakkalı, eczaneyi/ Bankayı ve kuruyemişçiye/ Köşedeki muhallebiciyi de / Geçti, geçti, geride bıraktı” (Cansever, 2011: 517) Cenaze töreni yapılmış ve artık mezarlık yolculuğu başlamıştır. Ölü, mezarlığa götürülürken bir zamanlar içinden geçtiği yollardan, alış-veriş yaptığı dükkânların, iş yerlerinin önünden geçmektedir. Bu mekânlar aynı zamanda da şehirde insanların sürekli gidip geldikleri, çoğu zaman da bankada olduğu gibi, kalabalıklar halinde buldukları yerlerdir. “Cansever’in şiirlerinde bireysel unsurların yanı sıra, toplumsal unsurlar da yer alır. 20. yüzyılın ortalarında dünyadaki kentleşme, toplumsal değişim ve sanayileşmenin oluşturduğu bunalmı ve umutsuzluk hisleri, II. Yeni şairlerini ve dolayısıyla Edip Cansever’i de etkiler.” (Karabulut, 2013: 215) Şiirde, kente ait bu mekânların yakınında son kez bulunulan zamanın anlatılış şeklinde bir hüznün havası hâkimdir. Bu geçiş adeta veda

sahnesi gibi kurgulanmıştır. Ölmüş olan kişi, yaşarken iletişim ve etkileşim halinde bulunduğu mekânlara da son bir kez bakmaktadır.

Bu kişiyi son yolculuğunda yalnız bırakmamış ve gerçekten üzölmüş olan birkaç kişi de bulunmaktadır: "Ve arkasındaki kalabalıkta/ Gözyaşlarından birbirini göremeyen/ Ya da görmek istemeyen/ Ölümün yaşlık rengini/ Düşündükçe kendi dip sularına çöken/ Bir iki kişiyi sevdi, okşadı/ Avuttu" (Cansever, 2011: 517) Ölen kişi, kalabalığın içinden, gerçekten üzüldüklerini ve gözyaşı döktüklerini anladığı birkaç yakınına fark etmiştir. Onları teselli etmek için son kez sevip okşamış, avutmuştur. Ancak onun bu hareketi de şairin hayalinin bir parçasıdır ve dünya üzerindeki vedalaşma sahnesinin uzatılması işlevini üstlenmektedir. Şair açısından düşünüldüğünde ise, onun o âna kadar sevgisini gösteremediği kişilere bunu göstermek için, bir gün çok geç olacağı fikrinin bilinçaltından yansımasıdır. Freud, çok sayıda kişinin, sevgiyi yitirme korkusunu yenedemediğini, onlar için sevildiğini duymanın alt edilemez bir gereksinim olduğunu söylemektedir (Freud, 2013: 119). Edip Cansever de şiir boyunca, ölen kişinin etrafında bulunan insanların, bu kişinin ölümüne olan üzüntülerini görmek istemektedir; ki bu durum aslında kendisinin de ölümünden sonra benzer bir durumu arzulanmasından, insanların kendisine karşı duydukları sevgiyi göstermelerini istemesindedir.

Burada özellikle görme eylemi ve gözyaşı ifadesinin vurgulandığı fark edilmektedir. Şair, "göz imgesini, Louis Buñuel'in filminde ve Salvador Dalí ile Pablo Picasso gibi sürrealistlerin tablolarındaki anlamı anımsatacak bir biçimde kullanır. Edip Cansever, göz sözcüğünü insana acı veren bir organ durumuna sokar ve parçalanmışlığın en çok yansıdığı bir imge haline getirir." (Korkmaz, 2012: 1782) denilerek şairin, gözle birlikte kendi iç dünyasına ait duygu ve düşüncelere dair yansımaları açığa çıkarma imkânı yaratmış olduğu söylenebilir. Yukarıdaki şiirde de ölen kişiyi uğurlamaya gelenlerden birkaç tanesinin, bu esnada gözyaşı dökmeleri nedeniyle önce birbirlerini göremedikleri, sonrasında da görmek istemedikleri ifade edilmektedir. Burada aslında ölümün bile hayattaki insanlar arasındaki iletişimsizliğe son veremediği görülmektedir. Birbirlerine karşı dahi bu şekilde ilgisiz olan insanların, şiirde cenaze töreni düzenlenmekte olan kişi için bile orada bulunmaları çok da beklenmeyen bir durumdur. Zaten şairin de belirttiğine göre, etraftaki insanlar, şair için hiç de olağan olmayan bu duruma, ölüme karşı pek de ilgili görünmemektedirler.

Şehirlerde kalabalıkla özdeşleşmiş mekânlardan biri olan pazar yeri de şiirde bulunmaktadır: "Ve girdi/ Pazar yerine girdi -günlerden her gün gibiydi-/ İplerin, çadırların, telaşların/ İçinden geçti/ Gün ışığını ilk orda bıraktı." (Cansever, 2011: 517) Tabut, aslında pazar yerinin içinden geçmemekle birlikte, ölen kişiyi ait mazide bir yere sahip olan mekânlar son kez sıralanmaktadır aslında. Bakkal, manav, balıkçı, banka, pazar yeri bu kişinin geçmişinde bulunan ve artık

göremeyeceği mekânları ifade ederken sayılmaktadır. Burada hissettirilen duygu, yine hüznün ve ayrılık acısıdır. Şair açısından da bu mekânların bir anlam ifade ettiği, ölümle buralardan dahi ayrılmak istenmediği anlaşılmaktadır.

Aralarından bir kişi ölmüş olmasına ve bir hayat yok olmasına rağmen insanların gündelik işlerine aynı şekilde devam etmeleri şairi incitmektedir. "Bir kadın yol kenarındaki/ Biri ölmüş, dedi, o kadar/ Bir balıkçı istavrit balıklarını/ Daha bir iştahla suladı/ Kirazcı bir kilo kirazı tarttı tartmadı" (Cansever, 2011: 518) Bu dizelerdeki yol kenarında duran kadının sadece "Biri ölmüş" demesi, balıkçının balıkları "Daha bir iştahla" sulaması, kirazcının kirazları tartarken özenli olmaması şairin içinde oluşan duyguları yansıtmaktadır. Çünkü bu insanların sadece vasıflarını söyleyip geçmek yerine; hırs, umursamazlık ve hilekârlıkların yansıtan ifadeler kullanılmıştır. Şair, etraftaki insanlardan törendeki birkaç kişi gibi göz yaşı dökmelerini beklemektedir belki de. Oysaki bir yandan insanlar ölürken, diğer yandan da hayat olağan akışında devam etmektedir. Ancak şair, toplum fertlerinden sanki ölümü yaşamış kişi gibi hayatın durmasını, durdurulmasını beklemektedir.

Şiirin sonraki dizelerinde de bir şapkacının duruşu tasvir edilmektedir: "Şapkalar satan bir satıcı yokuşun başındaki/ Öylece durdu, hiç kıvıldamadı/ Sonra da pek kıvıldamadı" (Cansever, 2011: 518) Etrafta bulunan insanlar arasında, hareket etmeyen sadece bu satıcıdır ve onun bu hareketsizliği "Dışbükey bir tabut gibi/ Eşleşti sanki onunla/ Ve kendini bir hayalet gemiye çaktı çaktı çaktı." (Cansever, 2011: 518) şeklinde dizelerde anlatılarak, ölünün içinde bulunduğu tabuta benzetilmektedir. Şiirdeki diğer insanların hareket halindeki durumlarının aksine şapkacı, bir tabut gibi hareketsiz durmaktadır. Belki de şair yakında bu adamın da öleceğini düşünmekte, bu yüzden de onun duruşunu tabutun içindeki ölü gibi, hareketsizlikle yansıtmaktadır.

SONUÇ

Edip Cansever, şiirlerinde hayal gücünü ve bilinçaltını etkin şekilde kullanan bir şairdir. Edebiyat geleneğini ihmal etmemiş; Batı edebiyatından Rilke, Baudelaire gibi şairlerden etkilenmiştir. Onun eserlerinde Sartre, Kierkegaard, Camus gibi varoluşçu filozofların düşüncelerinden izler de yer almaktadır.

Şairin şiirlerinde toplum fertleriyle ve onların düşünceleriyle uyşamayan bireyin bu durumundan kaynaklanan bir içe kapanış sezilmektedir. Karamsarlık, umutsuzluk, korku, hüznün, yalnızlık, terk edilmişlik gibi duygular da onun yaptığı kurgunun temel kaynağıdır. Şiirlerine hâkim olan bu duygulara neden olan durum; şehir hayatı içerisinde bunalması ve şehrin, duygularını paylaşabileceği insanların varlığından yoksun olmasıdır. Bu duruma sürüklenen şairin tek sığınağı da iç dünyası olmaktadır. Yaşadığı bazı travmalar ya da olaylar da bilinçaltına itilmekte, bunların bazı şiirlerindeki imgeler aracılığıyla açığa çıktığı fark edilmektedir.

Edip Cansever'in *Acı Kum* adlı şiiri, onun eserleri hakkında yapılmış olan bu tespitler doğrultusunda incelendiğinde; şiirin, şairin zengin hayal gücüyle işlenmiş bir imge dünyasına ve kurguya sahip olduğu görülmektedir. Şiirde, şair gözlemlerini ve gözlemlediklerinden hareketle hissettiklerini anlatan bir birey konumunda bulunmaktadır. Anlatılan kişi ise önce cenaze töreni düzenlenen ve sonrasında da mezarlığa götürülen ölmüş bir insandır. Bu insanın yaşı, cinsiyeti, mesleği gibi hiçbir şahsi özelliği verilmemektedir. Şair, bir hikâye anlatır gibi, tanrısal bakış açısıyla kahramanının durumunu tasvir etmekte, bazen de karşılaştığı durumlara yorum getirmektedir. Ölmüş olan kişinin sanki yaşayan bir insan gibi aklından birtakım düşünceler geçirdiği, etrafını gözlemediği, hatta gördüklerinden hareketle uygulandığı hayal edilmektedir. Buna göre bu insan ilk başta tabutun içinden birilerini gözlemlemiş, sonrasında tabut mezarlığa doğru yola çıkarılmış, giderken yolda karşılaşılan mekânlar ve kişiler hakkında yorumlar yapılmıştır.

Şair bu şiirinde, diğer İkinci Yeni şairlerinde de rastlanabilecek şekilde duyuları birbiriyle karıştırarak kullanmıştır. Şairin "buz kokulu" gibi yeni bir koku, "yaşlık rengi" gibi de yeni bir renk ismi icat ettiği görülmektedir. Ayrıca daha önce hiç yapılmamış benzetmelerden faydalanarak kurduğu imgeler de dikkat çekicidir. Dünyanın en acı gerçeği olan ölüm olgusunu "acı kum" diye nitelendirmesi ve imgeleştirmesi bu duruma örnek verilebilir. Ayrıca ölünün son yolculuğu anlatılırken şair, denizle ve yüzmek eylemiyle ilgili ifadelerle yer vermiştir. Bu durum suyun bir yere sığdırılamaması ve akışkanlığı özelliklerinden hareketle; ölümün zamansızlığı ve insanın bu olguya karşı her zaman hazırlıksız oluşuna bir gönderme olarak düşünülebilir.

Şiirde ölüm düşüncesinin şaire verdiği korkunun yanı sıra, kendisi öldükten sonra insanlar tarafından hemen unutulma ihtimali onu endişelendirmektedir. İnsanların yoklukları bu kadar az dikkate alındığına göre, aynı kişinin varlığının da aslında toplum için pek bir şey ifade etmeme olasılığı da bulunmaktadır. Şair, şiir boyunca yaptığı benzetmeler ve alışılmamış bağdaştırmalar ile kullandığı imgeler eşliğinde bireyin ölüm ve hayat karşısındaki tavrını, buna ek olarak da varoluş mücadelesi esnasındaki sancıyı ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Akkanat, C. (2012). Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri. (2.bs.). İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.
- Altıyaprak, Y. (2008). İkinci Yeni ve Türk Şiirinde Modernizm. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Bezirci, A. (2005). İkinci Yeni Olayı. (2.bs.). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Cansever, E. (2011). Sonrası Kalır II. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dırlıyapan, D. (2013). Ölümü Gömdüm, Geliyorum-Edip Cansever'in Şiirlerinde Varolma Biçimleri. İstanbul: Metis Yayınları.
- Eroğlu, E. (2011). Modern Türk Şiirinin Doğası. (3.bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Freud, S. (2013). Psikanaliz Üzerine. (17.bs.). A.A. Öneş (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Karabulut, M. (2013). Edip Cansever Şiiri-Psikanalitik Bir İnceleme. Ankara: Öncü Kitap.
- Karaca, A. (2010). İkinci Yeni Poetikası. (2.bs.). Ankara: Hece Yayınları.
- Kahraman, H.B. (2004). Türk Şiiri, Modernizm, Şiir. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Kierkegaard, S. (2014). Ölümçül Hastalık Umutsuzluk. (7.bs.). M.M. Yakupoğlu (çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Korkmaz, F. (2012). "Edip Cansever'in Şiirlerinde Göz İmgesi". Turkish Studies, 7/3, 1777-1789.
- Korkmaz, R; Özcan, T. (2004). "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri". R. Korkmaz (ed.). Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000. Ankara: Grafiker Yayıncılık. 215-309.
- Sartre, J.-P. (2010). Varoluşçuluk. (22.bs.). A. Bezirci (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Tüzer, İ. (2011). "İkinci Yeni Şiirinde Bir Yaşam Alanı Olarak Kent Algısı". TÜBAR-XXIX, 403-420.

EXTENDED ABSTRACT

Edip Cansever, who is among the representatives of Turkish poetry of the Republic period and the Second New generation poets, has revealed poems that attract attention in terms of both form and content with its unique style. Cansever is a name that effectively uses imagination and subconscious in his poems. He did not neglect the literary tradition; he was influenced by poets from Western literature such as Rilke and Baudelaire. His art works also include traces of the thoughts of existentialist philosophers such as Sartre, Kierkegaard, Camus. In Cansever's poems, the influence of this philosophy is also felt in the form of expression and perception of the confusion between existential anxiety and the concepts of existence and absence.

In his poems, Cansever expressed the effects of the external reality of the individual on the internal reality. The perception of reality does not manifest itself in the usual and ordinary form in his poems. He continued his search for form, which he always pursued, while describing reality. In these texts, it is quite possible to come across with a mood shaped by the influence of the external world on the individual.

In the poems of poet, there is an introversion arising from the situation of the individual who is incompatible with the members of the society and their thoughts. Feelings such as pessimism, despair, fear, sadness, loneliness, abandonment are also the main source of his fiction. The situation that causes these feelings that have a grasp of his poems is that he is overwhelmed by city life and the idea that the city lacks the presence of people with whom he can share his feelings. The only refuge of the poet who is dragged into this situation is his inner world. He's on his own, even when he's living in a big city, among people. The reason behind the sadness and introversion found in many of his poems can also be questioned here. Some of the traumas or events he has experienced are also pushed into his subconscious, and it is noticed that they are revealed through images in some of his poems. As well as concerns, fears, despair and pessimism about existence found in the poet's subconscious; death was also found with its unknowns in the poet's head, giving him sadness, and put it down to his letter.

When Edip Cansever's poem "Acı Kum" is examined in line with these determinations made about his sense of art; it is seen that the work has a world of imagery and fiction processed with the rich imagination of the poet. As can be found in other poems of the poet, in poetry, the feelings and introversion of the person living in the city life, arising from the fact that he feels alone in society, no matter how crowded he is, are reflected in the verses. In the poem "Acı Kum", it is understood that the poet expressed this phenomenon through the eyes of the dead, a person who personally experienced death rather than telling death through the eyes of Cansever. The poet almost settled in the mind of the dead, observed those around him, and brought comments to what he saw as he observed.

A person described is a dead person who is first given a funeral and then taken to a graveyard. No personal characteristics of this person are given, such as age, gender, profession. As if telling a story, the poet depicts the situation of his hero omnisciently, sometimes commenting on these situations. It is imagined that a person who has died passes some thoughts through his mind, observes his surroundings, and is even touched by what he sees. According to this, this person first observed someone from inside the coffin, and then the coffin was taken to the graveyard, made comments about the places and people encountered on the road. In the poem, there is a situation in which a dead person makes a move to see or do something last time when he is in a coffin, passes for the last time in front of the places where he lived, turns to certain actions after death, a person who has not managed to exist while living behind the confusions in which he lives between eternity and the earth after being taken to the graveyard. The poet tries to prove throughout the poem that a similar loneliness occurs when he is dead, as if he is alone in the city and in crowds. Because it is assumed that the dead person in poetry carries out ideas about his thoughts about the inside and outside of the coffin; although there is one less person among them, it seems like members of society do not care so much about this situation. Death is felt in poetry through various symbols, senses, images, parables and colors.

In this poem, the poet also used the senses by mixing them with each other, as can be found in other Second New poets. While describing death in the poem, the expressions of the sense of sight as well as those of the sense of hearing and smell are used. It is seen that the poet invented a new smell, such as ice scented, and new color name such as agedness color. The images he has created using analogies that have never been made before are also noteworthy. His characterization and imagery of death that most painful reality in the world, as "acı kum (bitter sand)" can be given as an example to this situation.

In the poem, elements reminiscent of death, such as the coffin, the grave stone, the funeral and the graveyard, are sometimes expressed directly, sometimes through analogies and images. The word groups and images used in the poem are shaped according to the distress of the individual who cannot accept death as part of fate. It is realized that the situation of being alone in the crowd, which is encountered in other poems of the poet, is related to the phenomenon of death.

In poetry, instead of the thought of death giving the poet fear, he worries about being immediately forgotten by people after he dies. Since the absence of people is so little considered, there is a possibility that the existence of the same person does not actually mean anything to society. In this poem, the person who died and was given a funeral is in fact the reflection of Edip Cansever in the poet's subconscious. During the poem, the poet revealed the individual's attitude towards death and life, as well as the pain during the struggle for existence.